

**Naha Maardlas Naha dolokivikarjääris kaevandamise
keskkonnamõju hindamise programmi avalik arutelu**

Protokoll

Mõniste rahvamaja, Kuutsi küla

18.02.2015

Koosoleku algus: 17.00

Koosoleku lõpp: 19.11

Koosolekut juhatas: Ranek Rohtla ja Siim Roode

Protokollis: Angela Notton

Ranek Rohtla, juhatab sisse koosoleku, tutvustab päevakorda ning annab ülevaate keskkonnamõju hindamise programmist.

Ain Põldvere tutvustab ennast ning lisab, et programm on koostatud võimalikult detailselt. Samuti tutvustab kaasavõetud ülevaateplaani, kuhu on peale kantud Naha karjääri asukoht, Kalkaahju asukoht ning peamine väljaveo tee. Ekspert lisab, et planeeritud tegevus on konkreetne, koosnedes kaevandamisest, töötlemisest ja äraveost. Kõik protsessid avaldavad keskkonnale mõju ning seega oleme seda programmis ka kirjeldanud. Antud programm on tõlgitud ka Läti keelde, kuna tegemist on piiriülese mõjuga. Programmi koostamisel on kasutatud eelnevat kogemust, millest tulenevalt oskame hinnata kavandatavale tegevusele eeldatavat mõju ja selle ulatust. Juhul, kui mõjud on negatiivseid, siis uurime, millised on negatiivsed mõjud. Kui mõjusid ei saa leevendada, siis planeeritud tegevust läbi viia ei saa. Kõiki eelpool nimetatud tegevusi planeeritakse läbi viia vastavalt programmile. Palun esitada programmi kohta omapoolseid küsimusi, asjakohaseid märkuseid ning ettepanekuid, mis võetakse programmi koostamisel arvesse.

Siim Roode tutvustab ennast, vabandab, et hiljaks jäi ja võtab koosoleku juhatamise üle. Alustuseks märgib, et tänaseks on juba programmi kohta tehtud kirjalikke ettepanekuid ning on näha, et kavandatava tegevuse kohta on suur huvi. Kuna eksperdid on tänaseks oma ettekande lõpetanud, siis järgmisena palume esitada omapoolseid küsimusi. Viimasena on Teil võimalus esitada omapoolseid ettepanekuid programmi täiendamiseks. Oma ettepanekute esitamine programmi koostamisel on kõige efektiivsem viis kaasa rääkimiseks, kuna keskkonnamõju hindamise aruande koostamise etapil võib olla juba hilja. Keskkonnamõju hindamine saab toimuda ainult vastavalt programmile.

Peeter Tamm küsib, kas seda tänast koosolekut protokollitakse ka?

Siim Roode: Täna koosolekut protokollitakse. Kõik, kes soovivad mõne ettepanku teha, siis palun tutvustage ennast protokollis jaoks, et hiljem saaksime Teile vastata. Kõikidele osalejatele, kes panid oma nime ja kontaktandmed osalejate lehele kirja, edastatakse protokoll.

Silver Sild, Eesti Looduskaitse Seltsi juhatuse liige teeb märkuse, et programmis ei ole sõnagi juttu sellest, et tegemist oleks karsti alaga. Vastavalt programmi lehekülje 7 lõigust 1 lähtute mõju hindamisel analoogsetest kaevandustest üle Eesti. Kuna siin on tegemist karsti alaga, siis oleme veendunud, et siinkohal ei saa kasutada analooge. Samuti soovite võrdluseks võtta Ape karjääri, kuid neid kahte karjääri ei saa omavahel kasutada analoogina, kuna nad asuvad erinevatel geograafilisel kõrgustel. Aitäh.

Ain Põldvere selgitab, et Naha uuringute käigus puuriti sellele alale parkümmend puurauku. Ülemine osa on lõheline nagu kõikides Eesti paekivides ja alumine osa on massiivne. Kõikides paekivikarjäärides on ülemine osa lõheline, kus on vesi ja alumine massiivne osa, mis on peaaegu veevaba. Eraldi karstiala see ei näita. Teiseks on olemas hüdrogeoloogiliste pumpamiste andmed, mis on tehtud geoloogiliste uuringute käigus 2009 ja 2011 aastal. Modelleerimise jaoks teeme lisaks piirkonna põhjavee taseme jälgimisi, et teada saada loodusliku veetaseme amplituud. Keskkonnaameti loal soovime sinna rajada kas puuraugud või siis läbi kattekihi kaevandid, mis ulatuvad paelavani. Seire jaoks paigutatakse kaevandisse anduriga plastiktoru. Eelnevalt on hüdrogeoloogiliste uuringute käigus hinnatud põhjavee kvaliteeti. Juhul, kui on vajalik hinnata lisaks mõni muu parameeter, siis me kindlasti seda teeme. Praeguseks teeme seiret kaks korda kuus, kus mõõdetakse veetasemeid. Praegused mõõtmised näitavad, et Peetri jõe veetase on võrreldes 7. jaanuariga alanenud kusagil 30 cm. Jätkame seiret ning lõpptulemusena saame esinduslikud andmed.

Hele Tulviste tutvustab ennast Mõniste muuseumi juhatajana. Konsulterisime eile Tallinna Tehnikaülikooli geoloogia professor hr Aivar Soesooga. Mõniste ala asub tektoonilise murdekoha peal, mis tähendab, et meie pinnasekihid on surutud tektoonilise rikke tõttu üles ning nad ei asu tasapinnal nii nagu tuuakse võrdlusi teiste kaevandustega. See tähendab, et põhjavee olemasolu või selle puudumine on täiesti prognoosimatu, kuna ei ole teada millisest kohast lähevad murdejooned läbi. Teiseks, Teil on toodud 3 km suurune ring, mida võib mõjutada põhjavee muutused. Kuid kui Te alandate veetaset 13 m sügavuselt, siis Te ei mõjuta mitte 3 km, vaid 15 km. 5 km kaugusel asub Ape linn. Mismoodi Te suudate tõestada, et suudate elimineerida ohu, et Ape linn ei jääks veeta? Te pumpate välja põhjavett, mis on Eesti üks olulisemaid rikkusi. 110 l/s. Aitäh.

Ain Põldvere vastab, me kindlasti uurime, kuidas on Ape karjääris kaevandamine mõjutanud Ape linna ja ümbruskonnas olevate kaevude põhjavee taset. See on meil kirjas ka programmis.

Hele Tulviste lisab, Ape kaevandustase tähendab seda, et kui kõrgel kaevandab Ape merepinnast ja kui madalalt peate Teie kaevandama. Need on täiesti erinevad.

Ain Põldvere jätkab, meil on see programmis olemas ning kindlasti me hindame selle mõju raadiust. See on üks olulisemaid teemasid. Teiseks oluliseks teemaks on Peetri jõgi, mis on Natura ala. Selleks on meil kaasatud eksperdid Eesti Maaülikoolist hr Arvo Tuvikene ning hr Tõnu Feldmann. Kolmandaks on müra saaste modelleerimine, mille viib läbi OÜ-st Alkranel hr Tanel Esperk. Lisaks nendele kaasatakse veel eksperte, kes annavad omapoolse panuse, selgitamaks välja võimalikke mõjusid.

Hele Tulviste märgib, et hetkel on vibratsiooni mõjuraadiuseks märgitud 500 m. Karstialal on vajalik mõõta 5 km kaugusel. On vajalik läbi viia proovilõhkamised, et teada saada selle tegelik mõju. Selle peab panema programmi sisse.

Ain Põldvere küsib Keskkonnaameti töötajatelt, kuidas saab antud alal läbi viia proovilõhkamisi?

Siim Roode vastab, hetkel on meil siin programmi koosolek, kõik ettepanekud lisatakse programmi.

Marika Lepp tutvustab ennast Mõniste valla elanikuna. Mul on küsimus programmi teksti osas. Paljudes kohtades on läbi jooksnud, et teete võrdlusi Ape karjääri tingimustega. Kolmel korral on tekstis selline lõigu algus „võimalusel“. Võimalusel mõõdetakse tegutseva Ape karjääri veetingimusi, võimalusel mõõdetakse Ape karjäärist väljapumbatava vee kogust, võimalusel võetakse Ape karjäärist veeproove. Küsimus on, mis on selle võimaluse aluseks ja kui seda võimalust ei tule, mis siis toimub?

Ain Põldvere vastab, et tegemist on eramaa ja erakarjääriga ning me peame selleks loa küsima. Ilma loata ei tohi me karjääris viibida. Me ei saa olla 100 % kindlad, et me selleks nõusoleku saame, selle tõttu on programmis kasutatud sõna „võimalusel“.

Marika Lepp kordab küsimust, aga mis saab siis, kui seda võimalust ei tekigi? Kuidas see võrdlus siis saadakse ?

Ain Põldvere vastab, siis küsitletakse Ape karjääri ümbruses olevate talude omanike, kuidas on kaevandamine mõjutanud veetaset.

Tiit Ploom ütleb kommentaariks, et Lätis on samuti olemas Geoloogiakeskus, mis kogub vastavad vaatlusandmed kokku. Tehes teabenõude, peaksime saama andmed kätte. Kuid usub, et andmed saadakse otse karjääri omanikult.

Rein Lepp: Ennem viitasite oma kogemustele. Olete teinud mitmetele paekarjääridele keskkonnamõju hindamisi, oskate Te öelda, milliste puhul saite tulemuseks negatiivsed mõjud?

Ain Põldvere tõdeb, et ei ole olemas selliseid karjääre, kus ei oleks negatiivseid mõjusid, kuid igal juhul on võimalik neid mõjusid leevendada. Viimase näitena toob AS-ile Kunda Nordik kuuluv Aru-Lõuna tsemendilubjakivi karjääri, mis hakkab lähiajal ammenduma. Hiljuti väljastas Keskkonnaamet ettevõttele ammenduva ala kõrvale loa Toolse-Lääne tsemendilubjakivi karjääris kaevandamiseks. Tegime sellele alale keskkonnamõju hindamise ning seal oli kõige suurem mõju põhjaveele, mille mõjuraadiuseks oli 1,5-2 km. Leevendavaks meetmeks rajas ettevõtte kõikidele soovijatele uued puurkaevud. Meie ülesandeks ongi hinnata millised on mõjud, kui suured need on ning kas neid saab leevendada.

Rein Lepp jätkab, Tallinna Ülikooli Ökoloogia Instituut on teinud 2 uuringut 2011 ja 2014 aastal Kurtna järvedele, kuhu on suunatud kaevanduste vesi. Uuringute tulemusel on

selgunud, et settebasseinid ei ole seal piisavad. Sealne mõju on hävitav. Soovitan nende kahe uuringuga tutvuda.

Ain Põlvere tänab ja ütleb, et me kindlasti tutvume. Kuid soovib lisada, et settetiikides toimub ainult heljumi settimine. Väljavoolavas vees ei tohi heljum ületada kehtestatud piirnorme, mis on 15 mg/l. Ape karjääris väljavoolava vee proovis oli see näitaja 7 mg/l. Peetri jões oli see näitaja 8 mg/l. Kui Ape karjääri vesi suunatakse Peetri jõkke, siis see ei oleks saanud teha selles osas veekvaliteeti halvemaks. Teisena tooks välja veekoostise. Alustuseks uurime välja, kui suur on väljapumbatava vee hulk, ning kui suur on Peetri jõe vooluhulk. Siis saame teada, millise protsendi moodustab väljapumbatav vesi Peetri jões olevast veest. Siis saame teada, kas ja kui palju see mõjutab vee koostist.

Silver Sild soovib küsida, et kas tehakse kahe kaevanduse vahel kumulatiivset põhjaveetaseme analüüsi?

Ain Põldvere: Kindlasti.

Reet Nemliher Keskkonnaametist, soovib teada, kas Natura hindamine toimub täies mahus nii nagu seaduses on nõutud?

Ain Põldvere: Natura hindamine on kokkulepitud Tõnu Felmdanni ja Peeter Tuvikesega. Sama tööd teevad nad ka Kalkahju puhul. Natura elupaiku on sealsel alal mitmesuguseid, kuid hetkel lähtume sellest, mis on enim mõjutatud (Peetri jõgi, selle elustik ning valgalad). Nad võivad sattuda mõjusfääri suurenenud veehulga tõttu. Vaadatakse kuidas veehulga koguste muutumine võib mõjutada veelustikku ja taimestikku.

Reet Nemliher tahab teada, et kas Aru Lõuna lubjakivikarjäärile on ka mõni kaitsealaune objekt nii lähedal?

Ain Põldvere: Seal on Toolse jõgi, mis on samuti lõhejõgi. Tallinna Tehnikaülikool on teinud juba mitmed aastat lõhejõe seiret. Seal kusjuures on karjäärist väljapumbatav vesi muutnud jõevee kvaliteeti oluliselt paremaks. Keskkonnamõju hindamise aruanne peaks olema Keskkonnaministeeriumi kodulehelt kättesaadav.

Reet Nemliher küsib kas Apes on ka põhjaveetaseme nii kõrgel, et katend on põhjavees?

Ain Põldvere: Me proovime kätte saada geoloogilise uuringu aruande. Täna on karjäär avatud ning vesi asub karjääri põhjas. Seal ei toimu pidevat pumpamist, vaid aegajalt generaatori abil pumbatakse.

Reet Nemliher arutab, et heljumi koostised on erinevad, mis välja pumbatakse.

Ain Põldvere vastab, et eelprojektis peavad olema ette nähtud meetmed, millega karjäärist välja pumbatav vesi vastab nõuetele.

Reet Nemliher toob näite, et käisime vaatamas lubjakivikarjääre, siis ikkagi oli näha, et olenemata settetiikidest jõudis heljum jõgedesse. Soovib veel teada, kui põhjalikult hakatakse hindama korrastamist.

Ain Põldvere vastab, et korrastamisel algatab Keskkonnaamet eraldi keskkonnamõju hindamise, ning selles keskkonnamõju hindamisel käsitletakse ainult korrastamissuunda. Hetkel on korrastamissuunaks veekogu, mis osaliselt täidetakse.

Reet Nemliher: Kui praegu ei ole teada, mida see korrastamine tähendab, siis kas ei või meil olla hiljem seal selline olukord, et meil on seal auk, kuid me ei tea, kuidas seda korrastada.

Ain Põldvere küsib mis on Keskkonnaameti ettepanek?

Reet Nemliher: Mul esialgu puudub konkreetne ettepanek. Kuid kui hakatakse kaevandama vee alt ning hiljem hakatakse sinna katendit lükkama, siis ma ei tea.

Ain Põldvere mainib, et samamoodi hakatakse arvatavasti korrastama ka Marinovas, kus on koostamisel korrastamisprojekt.

Reet Nemliher soovib, et kui Teil on teada parim kaevandamise viis, siis oleks mõistlik läbi kaaluda ka korrastamise viis.

Ain Põldvere lisab, et kui Keskkonnaameti poolt tulevad täiendavad ettepanekuid, siis lisame need programmi.

Tõnis Pihu, olen sealt kaevanduste naabrusest. Meil on probleem, et meie mesila jääb sinna 500 m raadiuse sisse. Mis me selle mesilaga tegema hakkame, kas me peame seda hävitama või võib see seal olla? Seal on kaitsealune jõgi, milles elutseb harjuse kala, mis vajab oma elukeskkonnaks jahedamat vett. Kas Teil on plaanis ka temperatuuri mõõtmised jões?

Ain Põldvere vastab, et suvel kui käisin veetasemeid mõõtnas mõõtsin ära ka vee temperatuuri. Peetri jões oli veetemperatuur suvel soojem, kui on lõhejões lubatud. Põhjavesi, mida hakatakse pumpama jõkke, on oluliselt jahedam kui jõe vesi. Karjäärilist väljapumbatava vee temperatuur oleneb sellest, kui kaua vesi settib settebasseinis.

Hele Tulviste mainib, et me oleme siin tiike rajanud ning me näeme, kui kaua savi settib.

Ain Põldvere kordab, et arendaja kohustus on tagada, et väljapumbatav vesi oleks normi piirides. Kuid Peetri jõe seiret on senini tehtud ning peale seda, kui programm kinnitatakse, jätkatakse seirega. Plaanis on käia 2 korda kuus, kus mõõdame veetasemeid, vee temperatuuri ja muud parameetrid. Meil on sildade juurde tehtud lävendid, mille alusel saama hinnata läbivoolava vee koguse. Kõik need on selle töö osa.

Reet Nemliher küsib, et kuhu see Ape vesi voolab?

Ain Põldvere, vastab, et seda osa me veel täpsustame.

Hele Tulviste teeb ettepaneku, et veeuuringu viiks läbi pädev firma, mitte asjast huvitatud isik nagu Teie.

Ain Põldvere vastab, et meil on 3 hüdrogeoloogi ekspertgrupis.

Siim Roode märgib, et keskkonnamõju hindamise läbiviijad ongi sõltumatud eksperdid, kes viivad seda läbi sõltumatult.

Peeter Tamm küsib, et kas need eksperdid on üks ja sama grupp, kes hindavad üle Eesti või siis kaasatakse veel kedagi?

Ain Põldvere: Meil on kaasatud väga paljud eksperdid, kes kõik on ära märgitud programmis.

Peeter Tamm: Nagu ma aru saan, siis Kiirkandur on Eestis üks suuremaid kaevandajaid. Kui palju see grupp Teil keskkonnamõjusid hindab?

Tiit Ploom ütleb, et üldjuhul hindab keskkonnamõjusid sama grupp.

Peeter Tamm: Kuidas ma saan siis veenduda, et Te ei ole ühes paadis?

Tiit Ploom vastab, et tegemist on riigile kuuluva asutusega, kes on erapooletu.

Peeter Tamm: Ehitusmaavarade kasutamise riikliku arengukava 2020-nda aastani, mis on maapõue strateegiline dokument ning mille eesmärgiks on määratleda riigi huvi ja selle alusel lahendada ehitusmaavarade kaevandamise ja kasutamisega seotud vastuolud ja probleemid. Ma küsingi, kas riigil on siinkandis mingi riiklik huvi?

Siim Roode vastab, et kaevandamise loa annab välja Keskkonnaamet, kes kaalub loa taotluse menetluse käigus riigi huvi. Võib ka juhtuda, et menetluse käigus selgub, et avalik riiklik huvi puudub ning luba ei väljastata. Kuid praegu me kiirustame riigi huvi välja selgitamisega kindlasti menetlusega ette ning tänase koosoleku teemaks on ikkagi ainult keskkonnamõjudega seotud probleemid.

Marika Lepp: Siin läks vahepeal jutt juba selle peale, milliseid eksperte kaasatakse. Programmis on toodud, et vajadusel kaasatakse lisa eksperte. Mis on selle vajaduse aluseks?

Ain Põldvere toob näitena, et võib juhtuda, et vajalik on kaasata linnuekspert.

Marika Lepp: Kas siin lähedal on metsise mängukohti?

Ain Põldvere: Ametlike andmete põhjal on see kaugel, kuid juhul kui selguvad mingid uued asjaolud, siis kindlasti kaasatakse eksperte ja täiendatakse programmi.

Marika Lepp soovib teada, et kas võtate kuulda ka kohalikke elanikke, kes väidavad, et seal on mõnda lindu nähtud. Kas see on ka piisav põhjus kaasata eksperti ?

Ain Põldvere toob välja, et kindlasti vaadatakse kõik ettepanekud läbi. Hetkel ei ole andmebaaside kohaselt antud alal kaitsealuseid taimi, kuid selles osas tehakse põhjalik inventuur.

Marika Tamm ütleb, et siin on viidatud Toolse jõe, kui lõhe jõe. Siis kas seal on läbi viidud ka veeelustiku populatsiooni hinnang?

Ain Põldvere: Tallinna Tehnikaülikool on Toolse jõe vee-elustikku põhjalikult uurinud. Meil on kaasatud oma ala eksperdid, kes hindavad vee seisundit, kui karjäärivesi sinna lisatakse. Neil on teadmised, kes seal elavad ja kuidas seda hinnata.

Rein Lepp toob välja, et kõige olulisemaks on peetud Peetri jõge, kuid tegelikult on ju oluline see rahvas, kes siin on. Kas see rahvas siin kannatab välja kaks kaevandust. Meil on tehtud üldplaneering, kus rahvas otsustas, et seal on puhkeala, kus inimesed käivad marjul, rändamas, jahil. Kas meie siis ei ole tähtsad selles asjas?

Siim Roode vastab, et jällegi loa andmisel kaalub loa andja ka seda, kas planeeritud tegevus läheb kokku üldplaneeringuga. Kui suur on see kõrvalekalle, mis on kohalike huvi ning mis on kohaliku omavalitsuse arvamus, seda kõike kaalutakse loa andmise juures. Praegu kaalutakse, mis on keskkonnamõjud.

Hele Tulviste soovib teada, millal tuleb sotsiaalmajanduslikke mõjude kaalumiseks avalik koosolek?

Siim Roode vastab, et sotsiaalmajanduslikke mõjusid kaalutakse ka keskkonnamõjude hindamise aruande käigus.

Rein Lepp küsib, kuidas transport mõjutab?

Ain Põldvere: Praegu on välja valitud tee, kus on kõige väiksem asustus. 2/3 teest on metsa vahel ning seal ei ole sildu, millel oleks peal koormuspiirang. Naha puhul on see nagu ainuke mõeldav väljaveo tee. Me ei planeeri tulla seal välja, kus see pöörab Kuutsi, seal on juba tiheasustus peal.

Silver Siht tahab küsida, et kes annab autojuhile korralduse sõita Vastse-Roosa poole, mitte aga Mõniste poole?

Tiit Ploom: Üldiselt liiklusskeem pannakse paika kaevandamise loaga. Vahel on küll, et kui mõni autojuht eksib või sõidab valesti, siis karjääri töötajad informeerivad neid. Saab reguleerida liiklusmärkidega ning liiklusskeemidega. Üldjuhul autojuhid peavad korrast kinni.

Rein Lepp küsib, kas Teil on vallaga selle tee osas kokkulepe sõlmitud? Osaliselt on tegemist vallateega.

Tiit Ploom: Siis tuleme vallaga läbi rääkima.

Silver Siht soovib veel küsida tee kohta. Tegemist on metsavahelise teega ja eeldame, et seal ei ole mustkatet. Võttes arvesse, olemasolevat liikluskoormust ning lisanduvaid karjäärimasinaid, siis liiklustihedus on auto iga 4 minuti järel. Kuidas on tolmuga?

Tiit Ploom: Tolmu osas ärge muretsege. Teeme tavaliselt tolmutõrjet, me paneme soola tee sisse. Teeme Rapla maakonna hoolet, kus puutume sellega kokku igal kevadel. Selle saame ka kirja panna.

Hele Tulviste: Mis saab külavaheteedest, mille kandevõimeks on 24 t ?

Tiit Ploom: Külavahe teedele me ei tule, kuna nende kandevõime on väikesem. Igale teele tehakse teeprojekt. Teada on, et autorongi kaal on 40 t ja kui tee kandevõime on väiksem, siis me ei saa seda teed kasutada.

Uno Kolt, Varstu aleviku elanik räägib, et Varstu alevist läheb mööda uus tee. Kuigi elan teisel pool alevit, siis võin ära lugeda kõik rekkad, mis sealt mööda sõidavad., kuigi vahel on mets ja majad. Kui 100 autot sõidab päevas, siis on aleviku elanike elu häiritud.

Tiit Ploom selgitab, et meie töö tehnoloogia on hoopis teistmoodi. Tavaliselt töötame mõnes karjääris 2-3 kuud aastas. Teeme oma materjali valmis ning kui on mingi teedeehitusobjekt, siis sinna müüme valmistoodangut. Meil on 30 karjääri ning mõnes aastas me ei tööta pooltes. Oleneb teedeehitusest.

Uno Kolt arvab, et kui Te juba kaevandate, siis tahate Te sellest ka lahti saada. Kui Te teete ka 3 kuud aastas tööd, siis see ikkagi häirib. Võru lähistel on neid külasid ja majasid küll ja küll.

Tiit Ploom: Kuidagi peab ju tee valmis saama.

Reet Nemliher soovib teada, et kui Te saate maavara kaevandamise loa ning kui te kaevandate 2- 3 kuud aastas, siis kas Te soovite luba saada 100 aastaks?

Tiit Ploom vastab, et mõnes karjääris oleme mahtude kaevandamisega ees ja mõnes kohas maas. Oleneb kuidas riik planeerib teehitusobjekte.

Reet Nemliher soovib teada, kas Teil on hetkel olemas ka mõni visioon, kuhu Te hakkate seda materjali panema?

Tiit Ploom vastab, et siin Eesti pool ei ole ühtegi paekarjääri, kust saaks paekillustiku. Hetkel tuuakse Lätist, mis on kõige lähemal. Teise võimalusena on tuua Põltsamaa lähedalt.

Reet Nemliher lisab, et Marinovast. Kas Teil on üldse mida ehitada?

Tiit Ploom: Näiteks sama tee, mis läheb Valgast Võrru.

Reet Neliher mainib, et samas tuleb juurde uusi liiva ja kruusa karjääre.

Tiit Ploom toob välja, et paljudel ressurssidel ei ole olemas reaalselt väärtust. Nad on küll kruusana arvele võetud, kuid teedeehitusse ei sobi. See on see vana vastuseis Keskkonnaministeeriumi ja Majandus-Kommunikatsiooniministeeriumi vahel. Maanteeameti nõuded teedeehituse osas on tunduvalt rangemad ning filtratsiooni osas ei vasta liiv-kruus nõuetele. Me tegeleme sellega igapäevaselt, kuna sertifitseerime oma tooteid.

Reet Neliher ütleb, et see dolokivi materjal on savine.

Tiit Ploom vastab, et materjal on hea. Materjali saab kasutada nii teedeehituses kui ka betooni tööstuses.

Reet Nemliher: Kas sama head omadused, kui kruusal?

Tiit Ploom vastab, et materjal on vastab III klassile. Kui me teeme uuringu, siis laseme määrata kivimi omadused nii Keskkonnaministeeriumi nõuete, kui ka teedehituseks sobilike parameetrite järgi. Kui selgub, et materjal ei ole sobilik teedehituses, siis loobume edasisest menetlusest.

Silver Siht küsib selle sama kvaliteedi kohta, et 2008-2009 aastal on tuvastatud, et Kalkaahju ja Naha maardlas on tegemist vähe väärtusliku materjaliga. 2013 aasta august annab minister välja käskkirja, et see on kõrge kvaliteediga materjali. Teie jutust sain aru, et nõuded on läinud rangemaks.

Tiit Ploom: Rangemaks on läinud Majandusministeeriumi nõuded teedehitusele.

Silver Siht suunab küsimuse geoloogidele, millest tuleneb see, et mõned aastad enne on ta madala kvaliteediga, mis ei sobi kusagile ning 2013 tunnistab minister ta kõrgekvaliteediliseks.

Ain Põldvere selgitab, et enne seda kui Eesti Geoloogiakeskus tegi seal uuringut, oli Naha ja Kalkaahju maardlal mõned üksikud puuraugud, mis olid rajatud aastal 1990. Materjali uuriti ja analüüsiti ainult kuubikute alusel. Seal ei võetud lausproove. Kuid nende alusel võeti maardla arvele. Kuna uuringuvõrk oli nii hõre, siis võeti ta arvele reservvaruna. See tähendab, et ta on seal, aga kui palju ja mis kvaliteediga, siis selle kohta puuduvad andmed. Tarbevaru mõte on see, et me teame täpselt millise kvaliteediga materjal on ning teda saab tunnistada kaevandamisväärseks. Uuringute põhjal saab väita, et kohati annab välja III klassi materjali.

Reet Nemliher palub täpsustada, kas varu kinnitamiseks on aluseks, et seal ei ole keskkonnakaitselisi piiranguid. Minu meelest kinnitatakse varu ainult vastavalt sellele, et ta vastab mingitele omadustele. Keskkonnaministri käskkirjast ma keskkonnakaitseliste andmete kohta midagi välja ei loe.

Ain Põldvere jätkab, kui seal oleks keskkonnakaitselised piiranguid, siis oleks tegemist passiivse varuga. Kui esitatakse uuringu aruanne, siis Maa-amet kontrollib kõik kaardikihid üle. Näiteks, kui on jõe kaitsevöönd, siis seal uurida võib, kuid kaevandada mitte ning varu tunnistatakse passiivseks.

Rein Lepp soovib küsida väljaveo tee kohta. Kaevandaja plaanid on äkki teistsugused, kui keskkonnamõjuhindamise ajal hinnatud tee. Kas siinkohal ei peaks hindama kõiki potentsiaalseid väljaveo teid, mida mööda võimalik materjali välja vedada, kuna äkki kaevandaja plaanid muutuvad.

Tiit Ploom vastab, et siin on neid metsasihte nii palju, et me hindaks mõju selle ühe osas. Kui tõesti sealt ei saa, siis vaataks edasi.

Rein Lepp jääb oma seisukoha juurde, et väljaveo teid peaks kõiki hindama. Ja teisena, kui kaevandaja ütleb, et ta paneb liiklusmärke, siis võib-olla ainult enda kaevandamise territooriumile ning loodab, et Maanteeamet neid ei pane.

Tiit Ploom vastab, et loomulikult kooskõlastame me selle Maanteeametiga. Ühtegi märki ei pane me ülesse omavoliliselt.

Rein Lepp palub hindajatel täpsustada, et kas mõju hindamisel hinnatakse kõiki võimalikke väljaveo teid, või siis jäädakse ikkagi ühe väljaveo tee juurde.

Ain Põldvere: Meie jääme algul oma trajektoori juurde. Kui keskkonnamõju hindamise tulemusena selgub, et on vajalik mõni muu tee, siis me hindame seda. Samuti võib probleeme tulla valla teedega, kui vald ütleb, et seda teed ei tohi kasutada, siis jääbki kaevandamata.

Tiit Ploom küsib, et kas Teil on mõni konkreetne väljaveotee ettepanek?

Rein Lepp: Üle minu kinnistu võib tee rajada. Siit ka minu järgmine küsimus. Kas te olete uurinud tolmu mõju metsale?

Ain Põldvere: Kruusa teed tolmuavad ju koguaeg.

Rein Lepp: Ma ei räägi tee tolmmisest vaid seda, et kaevandamine toimub täpselt minu kinnistu kõrval. Arvestades, et suvel toimub tegevus, siis tolmu ikka kõvasti.

Ain Põldvere vastab, et karjääris kasutatakse kõiki leevendavaid meetmeid, et tolmu levikut tõkestada. Ma olen käinud Marinova karjääris korduvalt ning seal on ka mõlemal pool mets, mis ei ole tolmune.

Rein Lepp: Kas olete uurinud kaevandamise mõju metsa juurdekasvule?

Ain Põldvere: Näiteks Otissaare karjäärid. Sealsele soisele metsale on kaevandamine väga hästi mõjunud. Seega mõnes piirkonnas mõjub see hästi, kus see toimib kuivendava mõjuna. Selle karjääri puhul kuivendamise mõju ei ole, kuna savi kiht on siin liiga paks. Savi kiht toimib siin kaitsekihina, kust vesi ei lähe allapoole, vaid aurustub. Metsaga külgneval aladel ei tohiks midagi juhtuda. Aga me kindlasti hindame mõju ümbritsevatele aladele.

Hele Tulviste tunneb huvi, et Naha alal ei leidu mitte ühtegi kaitseala liiki. Kohalike looduskaitse sõpradega oleme üles lugenud üle 30 liigi, sh I, II ja III kaitsekategoriasse jääva liigi. See, et looduskaitset ei ole seda kirjas, on sellest, et neil on see uurimata koht. Siin on looduslik reservaat, kuhu ei ole juurdepääsu. See on sellisena püsinud nii nagu oli kogu Eesti 300-500 aastat tagasi. Seal on sellised taimed ja loomaliigid, mis on mujalt Eestist täiesti ära kadunud. Samale alale tahate Teile teha kaevandust.

Ain Põldvere palub esitada botaaniline inventuur, kus selguksid taimede asukohad.

Hele Tulviste vastab, et kui on olemas inimesed, kes tõepoolest tunnevad selle vastu huvi, mitte ei taha hävitama minna, siis ma olen nõus inimesed sinna kohapeale viima. Ma pean teadma, selle inimese tausta.

Toomas Pallo tõdeb, et jutt läks huvitavale teemale ning küsib, et eelmine aasta esitati ettepanek looduskaitseala loomiseks. Selle taotluse esitas inimene, kes viibib siin saalis ka kohapeal. Taotlus esitati koos hulga allkirjadega. Küsingi Keskkonnaametilt, et kuhu see on maabunud?

Silver Siht soovib sellele küsimusele ise vastata. Aasta tagasi arutati siin saalis Kalkaahju teemat. Peale seda esitasime kirja nii arendajale, Keskkonnaametile ning Keskkonnaministeeriumile. Selle aasta alguses sain Keskkonnaministeeriumist kirja, kus küsiti, kas taotlete looduskaitseala laiendamist, kuna uus arendaja taotleb kaevandamise luba. 9. veebruari kuupäevaga on saadetud keskkonnaministeeriumile vormikohane taotlus kaitseala laiendamise kohta. Kui senine maastikukaitseala oli 497 ha suurune ala, siis koostöös looduse tundjatega, vallaga taotleme kaitseala laiendamist 1200 ha võrra. Me ei tee seda mitte kaevandamise vastu vaid sellepärast, et see ala vajab kaitsmist. Hetkel on see Keskkonnaministeeriumis koos 242 allkirjaga. Siin samas käis ringi ka allkirja kogumise leht, kus palusin anda Teil allkiri maastikukaitseala laiendamise kohta. Maastikukaitseala laiendamiseks on oma toetuskirja juba andnud RMK, Eesti Maavarade Ühing. Nädal aega tagasi osalesin maavara teemalisel Kär ajal. Küsin ka arendajatelt, et kas arendaja tagab, et seda veekogu saab ka hiljem kasutada, mitte nagu meie ettekandja näitas piltidelt. Seal oli nii nagu kopaga materjali on võetud, siis nii ta on ka jäänud. Pärast öeldakse, et Te saite ju ilusa suure augu.

Rein Kalle: Praegu liigub meil kirjavahetus kahes suunas, kus ühed soovivad moodustada kaitseala ning teised kes soovivad kaitsealast välja arvata. Kuni tänaseni ei olnud seda soovi olemas. Keskkonnaministeeriumisse on see taotlus nüüd jõudnud, kes siis teeb otsustamiseks asjakohase ekspertiisi. Lähiajal peaks see otsus tulema ning siis on 24 kuud aega seda menetleda.

Toomas Pallo küsib täpsustava küsimuse, et kaitseala laiendamise protsess on käima pandud 9. veebruaril. Kas saab juba ette prognoosida, et millal sotsiaalmajandusliku hindamise avalik arutelu võiks toimuda?

Reet Nemliher vastab, et seda teeb Keskkonnaministeerium.

Silver Siht vastab, et nemad esitasid vormikohase taotluse ning nemad ei saa ministeeriumile öelda menetlusaegu.

Toomas Pallo: See on aga Teie ülesanne looduskaitseala seaduse §8 kohaselt. Hetkel on käimas paralleelselt kaks protsessi, kus samale alale soovitakse laiendada maastikukaitseala ning kaevandada maavara. Keskkonnamõju hindajad sooviks osaleda sotsiaalmajandusliku mõjude hindamise protsessis.

Silver Siht vastab, et ootame ära mida otsustab Keskkonnaministeerium. Ma ei näe hetkel vajadust koostada koosolekut selles osas enim, kui pole teada, kas ekspertiisi tuleb selles osas või mitte.

Peeter Tamm soovib saada informatsiooni teeprojekti kohta. Üheks suureks ohuallikaks on Meka –Vastse-Roosa tee, kus sõidab koolibuss. Seal on tee laius ainult 6 m, tee on pehme, mis ei allu koormusele.

Tiit Ploom küsib täpsustust, kas tegemist on riigimaanteega?

Peeter Tamm: Jah.

Tiit Ploom: Eks me peame riigiga arutama seda teemat. Kõigepealt arutame Regionaalse–Maanteeametiga, kes siis ütleb omapoolsed nõudmised, kuidas teed paremaks teha, et seal saaksid sõita raskeveokid. Mingid osad tehakse kindlasti tolmuwabaks (talude juures), mõnes kohas parandatakse teekonstruktsioone.

Peeter Tamm küsib, et kas arendajad on sõitnud seal teepeal?

Tiit Ploom väidab, et on ja et tegemist on keskmise kruusateega.

Peeter Tamm ütleb, et tee on nii hull, et koolibussiga on sealt raske läbi minna.

Tiit Ploom pakub välja, et siis on võimaluseks piirata liikluskiirust. Kuid seda peab läbi rääkima Maanteeametiga.

Peeter Tamm jätkab, et kui tee jääb 4 m laiaks, siis kuidas jalakäiad liiguvad? Kas neile ehitatakse jalakäijate teed?

Tiit Ploom vastab, et RMK teedele oleme teinud laiendusi, millega saab reguleerida pikkadel teedel liiklust.

Peeter Tamm: Juhul, kui tuleb matkajate grupp, rasked seljakotid seljas, siis kas auto ootab neid nii kaua? Kaevude osas küsiks veel, et praegu Te mõõdate, aga see ei anna ju praegu midagi. Kui Te hakkate kaevandama, siis hakkab toimuma alanduslehter. Marinova karjääris on ju näha, mis toimuma hakkab. Mul on olemas sealt pildid, millel on näha sinivetikad. Neil ei ole Teie suhtes üldse mitte mingisugust usaldusväärust.

Ain Põldvere vastab, et Marinovas on vesi tagasi. Eelmine aasta oli kuiv aasta ning üle eelmine aasta oli lumevaene talv. Eelmine aasta oli põhjavee tase üle Eesti madal.

Reet Nemliher lisab, et Marinovas tehti ühte kaevu sügavamaks.

Ain Põldvere vastab, et jah rajati küll ning tänaseks on vesi tagasi.

Peeter Tamm küsib, aga millest sinivetikad?

Ain Põldvere: Kuna Marinovas kaevandatakse altpoolt veepinda, siis olid seal mõned juhtmejupid ning plastiktorud. Tuul lükkas nad ühte karjääri osasse kokku. Igas kohas võib leida mõne puudujäägi.

Siim Roode teeb ettepaneku rääkida siin ikkagi ainult Naha keskkonnamõju hindamise programmiga seonduvatel teemadel.

Hele Tulviste esitab TTÜ geoloogiaprofessori neljanda küsimuse, kas on plaanis uurida ka vee liikumist karsti alal. Kas tehakse radioloogiline uuring? Kuhu suundub tegelikult Peetri jõe vesi? Kust see sisse tuleb ja kuhu see välja jõuab? Mitte see, mis liigub piki Peetri jõge, vaid see mis kaotsi läheb?

Tiit Ploom palub täpsustust, kas see mismoodi liigub põhjavesi?

Hele Tulviste täpsustab, et seal on karsti langatuslehid. Kust see kaob maa alla ning kuhu ta jõuab välja. Need uuringud peaksid Teil praegu sinna sisse minema.

Ain Põldvere: Küsib, kas sobib, kui me pärast vaatame Teiega need karsti kohad üle?

Hele Tulviste: See teema peaks Teil praeguseks juba olema väga selge.

Siin Roode teeb ettepaneku, et paneme kirja, et aruandes tuleb uurida vee liikumist karstis ning täpsustab, et praeguseks ei peagi olema vastuseid kõikidele küsimustele, kuna tegemist on alles programmi koostamisega.

Peeter Tamm: Seal kõrval on kohal põllumaad, kas maaviljelus väheneb?

Ain Põldvere: Kindlasti uurime ümbruskonna maid.

Katrin Roopalu teeb ettepaneku, et kui tutvustasite programmi, siis rääkisite kolmest alternatiivist. Kõik alternatiivid ei ole programmi tekstis ilusasti lahti kirjutatud ning on raske aru saada. Palun kirjutage need lahti.

Ain Põldvere küsib, kas praegu on vaja neid tutvustada?

Katrin Roopalu lisab, et ei.

Peeter Tamm küsib, et ma ei tea palju sealt teelt karjäärini on, kuid kas Te olete luba taotlenud metsa maha võtmiseks, et sinna tee rajada?

Tiit Ploom vastab, et praegu veel ei ole.

Siim Roode küsib, et kas kellelgi on veel küsimusi? Juhul, kui kellelgi on veel ettepanekuid, millega seda programmi täiendada, siis saate seda teha kirjalikult.

Rein Kalle vastab, et praeguseks on päris palju ettepanekuid esitatud, kuid tähtaja osas saame olla paindlikud. Samas ütlen ka seda, et kui kellegi ettepanek Kalkaahju osas on jäänud tähelepanuta, siis palun andke teada, sest nii see olla ei saa.

Katrin Roopsalu lisab veel ühe märkuse, et tekstis olete kasutanud selliseid mõisteid nagu „sel aastal“ ja „käesoleval aastal“, palun asendage need numbritega, kuna hetkel raskendas see lugemist.

Ain Põldvere, vaatame selle üle ning parandame ära. Aitäh.

Siim Roode: Teeme siis nii, et ettepanekuid saab esitada kuni 15-nda märtsini.

Peeter Tamm küsib, kas praktikas on ette tulnud kinnisvara hindade alanemist ning kas selles osas on ka mingit kompenseerimise võimalust.

Siim Roode vastab, et sellist kartust on ennem ette tulnud, kuid faktiliselt ei ole seda tõestatud.

Tiit Ploom toob näite samast külast, millest enne oli juttu. Peale veekogu rajamist tegi üks härrasmees oma maadele kinnisvara arenduse. Täna on ta vist kõik krundid maha müünud, eeldusel et sinna tuleb kunagi veekogu.

Siim Roode kinnitab, et seni ei ole keegi tulnud välja väitega, et peale kaevanduse rajamist on tema kinnisasja väärtus vähenenud.

Hele Tulviste tõdeb, et me peame kõik siis oma kinnisasja väärtused ära hindama. Kutsume kõik hindajad ning las nad hindavad ära praeguse ja hilisema väärtuse.

Siim Roode: Täna päeva koosoleku protokoll saadame laiali hiljemalt 10. daks märtsiks. Tegemist on avaliku dokumendiga, millega kõik saavad tutvuda ning esitada omapoolsed märkused.

Peeter Tamm tahab veel lõpetuseks küsida, et kas riigil on ikkagi huvi seal kaevandada? Võtate riigi metsa maha ning riik ehitab Teile tee. Kas riik hakkab siia Mõniste valda ehitama mõnda suurt objekti.

Siim Roode vastab, et riigi huve vaatab siin Keskkonnaamet. Maavara kaevandamise loa menetlusel kindlasti arvestab neid huve.

Ain Põldvere lisab, et praegu on Keskkonnaministeerium ettevalmistatud Keskkonnatasude muutmise seaduse. Seal on punkt, mille kohaselt kogu riigile kuuluva maavara tasu hakkab edaspidi laekuma kohalikule omavalitsusele, kusjuures tasandusmakse seejuures ei vähendata. Praegu on nii, et kui mingi omavalitsus saab kaevandamisõiguse tasu, siis esimesel aastal saab 100 %, teisel aastal 70 %. Omavalitsuse seisukohast võib see olla kasulik, et enam ei võeta seda raha ära, mis enne anti.

Katrin Roopalu küsib, et 3 aastal on see summa kusagil 30 000 euro ringis? See ei ole see raha, millega oleksime kaevandamisega nõus.

Peeter Tamm küsib, et kes seda mahtu kontrollib?

Tiit Ploom vastab, et tänapäeval riiklik kontroll kaevandamise üle väga suur.

Peeter Tamm on üllatunud, et vene ajal ei tasunud siin kaevandamine ära, kuid nüüd on tegevusele suur kasumlikkus.

Siim Roode tänab kõiki osalisi, kes esitasid omapoolseid ettepanekuid ning soovitusi ning kordab üle, et kirjalikult on võimalus esitada veel omapoolseid ettepanekuid kuni 15. märtsini.